

УДК [373.5,091.113;005,336,2]:001,8
DOI 10.31651/2524-2660-2018-12-22-29

ДАРМАНСЬКА Ірина Миколаївна,
доцент кафедри менеджменту та педагогіки вищої
школи Хмельницької гуманітарно-педагогічної
академії

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ У СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано методологічні підходи у системі формування управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти. Розкрито зміст системного, процесного, ситуаційного, гуманістичного, програмно-цільового підходів у системі підготовки слухачів магістратури зі спеціальності 073 Менеджмент і формування їх управлінської компетентності.

Ключові слова: *управлінська компетентність; методологічний підхід; підготовка майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти; системний, процесний, ситуаційний, гуманістичний, програмно-цільовий, стратегічний, інноваційний підходи.*

Постановка проблеми. Сучасні процеси реформування освітнього середовища, що стрімко впроваджуються у практику функціонування закладів вищої освіти, висувають вимоги до рівня обізнаності майбутнього фахівця та якості сформованості компетентності. Світові процеси трансформації та інтернаціоналізації системи освіти, що відображені в документах європейської спільноти та засадах розвитку освітянської сфери України, обумовлюють необхідність поглибленого дослідження концептуальних засад підготовки управлінських кадрів сфери загальної середньої освіти. Методологія дослідження у зазначеному процесі відіграє надзвичайно важливу роль, так як співвідносить і вивчає типи та рівні досліджень, а також прогнозує напрями розвитку освіти відповідної галузі, спеціальності, спеціалізації і т.д.

Удосконалення механізмів управління закладами загальної середньої освіти залежить від політики держави та розвитку методологічних засад управління.

Обґрунтування методологічних підходів знайшли своє відображення у працях таких науковців, як: О.Внукова (методологічні засади професійної освіти); С.Вітвицька (методологічні основи ступеневої педагогічної освіти); Г.Єльнікова, О.Зайченко, В.Маслов (методологічні засади моделювання змісту компетентності керівників навчальних закладів); Л.Калініна науковий дискурс сучасних методологій організованого механізму управління в сфері освіти); А.Конверський (основи методології та організації наукових досліджень); Т.Тарохонич (методологічні підходи та принципи дослідження правового регулювання); Н.Шарата (методологічні основи управління інноваційно-педагогічною діяльністю у вищих навчальних закладах).

Мета. Розглянути та обґрунтувати роль і зміст методологічних підходів у системі формування управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових праць, пов'язаних із трактуванням поняття «методологія», показує різноплановість його трактування. Разом із цим, методологія як наука, що почала формуватися в II половині XIX століття, виконує одну з важливих функцій – удосконалення наукових категорій освітньої сфери.

За визначенням А.Конверського «методологія – це тип раціонально-рефлексивної свідомості, спрямований на вивчення, удосконалення і конструювання методів» [1, с.25]. Науковець методологію розглядає з двох позицій, перша з яких стосується правил, принципів і операцій, що застосовуються у тій чи іншій сфері діяльності, відповідно друга системи, загальної теорії метода.

Отже, автор зводить поняття «методологія» до методів. Ми можемо погодитись із думкою науковця, так як у багатьох закордонних наукових школах зазначені поняття не розмежовуються.

Тобто методологія досліджується з позиції науки про методи.

Згідно філософського словника методологією є сукупність пізнавальних засобів, методів, прийомів, що використовуються в науці; сфера знань, що вивчає засоби, передумови і принципи організації пізнавальної і практично-перетворюючої діяльності [2, с.278].

Автори педагогічного словника методологію трактують з позиції вчення про структуру, логічну організацію, методи і засоби діяльності. У свою чергу, методологією науки розглядають з точки зору вчення про принципи побудови, форми і способи наукового пізнання. Виходячи із класифікатора методології, запропонованої у зазначеному словнику М.Ярмаченко, методологія є сукупністю методів, що реалізуються завдяки частковій, загальній або філософській методології [3, с.316].

С.Гончаренко в українському педагогічному словнику під методологією розуміє сукупність прийомів дослідження, вчення про методи пізнання й перетворення дійсності [4, с.207].

Л.Калініна у наукових працях зазначає, що поняття «методологія» в II половині XIX століття не мало місця самостійного існування, воно вживалось паралельно з поняттям «методика». Так, у словнику, зміст якого розповсюджувався на галузі знань, зазначено, що методологія та методика є суміжними поняттями і трактуються науками про методи. Вже у 1915 році методологія виникає як окрема категорія, що поділяється на загальну та спеціальну [5, с.8].

Г.Єльнікова, О.Зайченко, В.Маслов розглядають поняття «методологія» з загальної позиції, так і для педагогіки та виділяють три її рівня: філософський, загальнонаукових дисциплін і рівень конкретної методології педагогіки як складової загальної педагогіки [6, с.32].

О.Внукова розглядає методологію професійної освіти і виділяє чотири її рівня: філософську методологію, загальнонаукову методологію, конкретну наукову методологію та дисциплінарну методологію [7].

Л.Калініна вважає, що «до першого рівня методології належать філософські знання, другий рівень охоплює загальнонаукову методологію, третій – це «конкретно-наукова методологія, яка, на наш погляд, і є, за методологією В.Розіна, «пан-методологією». Четвертий рівень посідають методики і техніки дослідження, зокрема сукупність прийомів дослідження та різноманітні операції з емпіричним матеріалом і фактами [5, с. 9-10].

Т.Тарахонич погоджується із думкою П.Рабіновича, що розглядає методологію з філософської позиції через: матеріалістичний, ідеалістичний, діалектичний, метафізичний підходи; загальнонаукові, групові, спеціальні методи; емпіричні, теоретичні методи дослідження [8, с. 16].

Проаналізувавши наукові джерела з проблем методології і методологічних підходів до організації управлінської діяльності, зауважимо, що проблеми методології традиційно розроблялись в рамках філософії. Загальними концептуальними підходами у формуванні управлінської компетентності майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів є системний, процесний, ситуаційний, гуманістичний, програмно-цільовий, стратегічний, інноваційний. У загальному трактуванні під системою розуміють цілісність, що утворена з взаємозалежних і взаємообумовлених частин, які здійснюють вплив на структурно-функціональну організацію об'єкта.

Згідно філософського словника система (грец. systema – складене з частин, з'єднане) сукупність елементів, що перебувають у відносинах і зв'язках між собою та які утворюють цілісність та єдність. Поняття «система» відіграє важливу роль у сучасній філософії, науці, техніці та практичній діяльності. Починаючи з середини XX століття ведуться інтенсивні дослідження в сфері системного підходу та загальної теорії систем [2, с.427].

Системний підхід є предметом багатьох дослідників, таких як: О.Гірняк, П.Лазановський (організація в системі управління); В.Гладкова (системний підхід акмеологічного дослідження управлінської діяльності менеджера освітнього закладу); І.Драч (системний підхід до організації навчального процесу у вищій школі); Г.Єльнікова (система управління загальною середньою освітою); Г.Єльнікова, О.Зайченко, В.Маслов (системний підхід у дослідженні моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти); О.Мармаза (концепція системного підходу до управління); Л.Федулова (організація як система); Н.Шарата (системний підхід в управлінні інноваційно- педагогічною діяльністю у вищих навчальних закладах); А.Шегда (системний підхід в менеджменті).

Низка науковців досліджує системний підхід з позиції чітко визначеної системоутворюючої складової загального менеджменту, наприклад: стратегічний менеджмент у системі організації;

кадровий менеджмент, інноваційний менеджмент; кадровий менеджмент, інноваційний менеджмент; операційний менеджмент; маркетинговий менеджмент; фінансовий менеджмент; правовий менеджмент; екологічний менеджмент; система контролінгу в менеджменті; інформаційний менеджмент і т.д.

Визначення понять «система» та «системний підхід» у дослідженнях, запропонованих науковцями, є однотипними та зводяться до того, що системний підхід – це напрям методології, згідно якого об'єкт розглядається як система; у свою чергу система

– це сукупність елементів, що є взаємообумовленими та утворюють цілісність об'єкта.

Існує два основних типи систем: закриті системи та відкриті системи. Тема дисертаційного дослідження стосується формування управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти, тому по відношенню до предмета дослідження зупинимось на відкритій системі.

Відкрита система співвідноситься із закладом загальної середньої освіти та здійсненням ефективних управлінських рішень, так як заклади освіти та учасники навчально-виховного процесу (у тому числі керівний персонал) мають взаємодіяти із зовнішнім середовищем. Така система не може існувати окремо (законсервовано), так як обов'язковою умовою її ефективного функціонування є обмін інформацією, що дозволить покращити функціонування закладу. Дія відкритої системи розповсюджується також на вищі навчальні заклади, що здійснюють підготовку управлінських кадрів для закладів загальної середньої освіти.

Отже, ознаками системи є: напрям функціонування закладу освіти та надання освітніх послуг; наявність ієрархічної системи управління; цілісність у реалізації мети; взаємозв'язок усіх структурних елементів системи; чіткий розподіл функціональних повноважень між суб'єктами системи; реалізація принципу людиноцентризму; наявність підконтрольності; наявність прагнення у суб'єктів системи до самовдосконалення; постійний та нерозривний зв'язок із зовнішнім середовищем. Складні системи у своїй структурі мають підсистеми, що утворюють цілісність системи. Підсистема може існувати як окремий підрозділ, але у сукупності підрозділи мають реалізовувати єдину мету.

«Для системного підходу характерною є певна суперечливість, з одного боку, зрозуміти ціле можна проаналізувавши його складові частини, а останні – з точки зору цілого, а з іншого боку, неможливо зрозуміти ціле в достатній мірі навіть за допомогою найдосконалішого аналізу частин та їх взаємодії. Розв'язання цього парадоксу – необхідність аналізу частини як самостійної одиниці, тобто як інтегративної частини цілого і, обов'язково, у контексті аналізу самого цілого» [8, с.18; 9, с.950-951].

Таким чином, формування управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти ми розглядаємо з позиції підсистеми, що характеризується як одиниця при існуванні наступних умов: наявність навчального закладу, що здійснює підготовку педагогічних кадрів для сфери загальної середньої освіти; наявність ліцензій та сертифікатів, що дають право надавати освітні послуги у сфері вищої педагогічної освіти; наявність ліцензії та сертифікату, що дають право надавати освітні послуги у сфері підготовки управлінських кадрів для закладів загальної середньої освіти; забезпечення спеціальності висококваліфікованими педагогічними кадрами; наявність системи управління та підконтрольності між учасниками навчально-виховного процесу; створення належних умов праці та навчання; взаємозв'язок суб'єктів у середині системи і зовнішнім середовищем.

Реалізація процесного підходу до формування управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти нами розглядається з позиції системоутворюючих управлінських функцій.

У загальній системі управлінських функцій виділяють планування, організацію, мотивацію та контроль.

Саме Анрі Файоль є засновником процесного підходу до управління, що реалізовується через функції керівника – суб'єкта управлінської діяльності: 1)

«передбачення та планування (прозорливість): «вивчення майбутнього і розробка плану дій»; 2) організація: «вибудовування структури підприємства, як матеріального, так і соціального компонентів»; 3) розпорядливість: «підтримка активності дій персоналу»; 4) координація: «працювати разом, у тісному зв'язку, об'єднуючи зусилля і гармонічно діючи»; 5) контроль: «спостереження за тим, щоб усе відбувалося відповідно до встановлених правил і вироблених розпоряджень» [10, с.26].

Кожен із сучасних науковців, що досліджують проблему менеджменту та управління, взявши за основу вище зазначені функції, виділяють у власних наукових дослідженнях функції управління, а саме: Р.Вдовиченко (управління освітнім процесом, адміністративна, фінансово-господарська, викладацька, дослідно-пошукова, комунікативна, творча); Л.Даниленко, Л.Карамушка (планування; прийняття рішення; організація виконання прийнятих рішень і планів; контроль; аналіз взаємодії освітніх процесів); Г.Єльнікова, О.Зайченко, В.Маслов (інформаційна, прогностично-моделююча, організаційно-регулююча, підсумкового контролю, корекції); Ю.Конаржевський (аналіз, планування, організація, контроль, регулювання); В.Крижко (організація, планування, мотивація, контроль); О.Мармаза (аналітико-прогностична, планування, організаційно-координаційна, контроль-оціночна, регулювання); С.Пасека (планування, організація, мотивація, контроль, регулювання); Л.Федулова (прогнозування, планування, організація, координація та регулювання, активізація, стимулювання, облік, аналіз); А.Черниш (організація, планування, мотивація, контроль).

За результатами дослідження загальних функцій управління Г.Єльніковою 78% дослідників виділяють планування, 40% вчених виділяють окремо функцію підготовки та прийняття управлінських рішень, 93% - функцію організації, 36% - мотивацію або стимулювання, 46% - функцію регулювання, 36% - функцію координації, 93% - контроль, облік, аналіз [11, с.148-150].

Таким чином, науковці не притримуються єдиної, загальної для всіх, класифікації функцій менеджменту. Ми погоджуємось із думкою В.Шатун щодо розрізнення універсальних функцій менеджменту (визначення цілі, планування, рішення, організація, мотивація, контроль) та конкретних функцій менеджменту (функції, що визначають спрямованість поділу праці на конкретний об'єкт управління. На думку науковця, функції менеджменту утворюють спіраль, що виникає на кожному наступному циклі управління та відрізняються змістом у попередньому циклі [12, с.26].

При формуванні управлінської компетентності майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів необхідно звертати увагу на існування ситуаційного підходу до управлінської діяльності. Зміст ситуаційного підходу полягає в необхідності використання відповідного методу у конкретній ситуації. Тобто застосування ситуаційного підходу до управління в практичній діяльності вимагає від керівника прийняття виваженого рішення задля досягнення конкретної мети.

Методологія ситуаційного підходу до управління закладом загальної середньої освіти буде мати місце у тому випадку, якщо: директор школи володіє основами управління, системного аналізу, функціями та методами управління; директор школи уміє продіагностувати ситуацію, спрогнозувавши позитивні та негативні наслідки застосування методологічних концепцій; директор школи може визначити фактори, що є найбільш ефективними у конкретній ситуації; директор школи вміє застосувати на практиці обраний напрям вирішення проблеми.

Отже, реалізація ситуаційного підходу до управління залежить як від індивідуальних (інтелектуальних, психологічних та ін.) особливостей керівника, так і від наявних, створених керівником, суб'єкт-суб'єктних відносин між учасниками освітнього процесу.

При формуванні управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти необхідно робити акцент на гуманістичний підхід до управління. У даному аспекті гуманізм має проявлятися по відношенню до всіх учасників освітнього процесу, так як директор школи має поважати права як педагогічних працівників, обслуговуючого персоналу, так і учнів, батьків (осіб, які їх замінюють). Керівник закладу загальної середньої освіти має створювати усі блага, дбати про суб'єктів освітнього середовища.

Важливим в управлінській діяльності керівника є застосування програмно-цільового підходу, що спрямований на досягнення визначених цілей колективу або навчального закладу загалом.

Програмно-цільовий підхід тісно пов'язаний із стратегічним підходом, так як програма (проект) спрямовується на досягнення визначених керівником стратегічних напрямів розвитку закладів загальної середньої освіти.

Усвідомлення функціональних стратегій керівником закладу загальної середньої освіти передбачає удосконалення власної управлінської компетентності, направленої на розвиток закладу освіти, що може функціонувати ще за застарілими стратегічними рішеннями. Здатність враховувати досвід минулих років дасть можливість керівнику закладу загальної середньої освіти вірно скоректувати стратегічний план розвитку школи, а також удосконалити власний професіоналізм у

частині стратегічного управління. Стратегічне планування забезпечує основу діяльності керівника закладу загальної середньої освіти у контексті прийняття усіх управлінських рішень щодо функціонування навчального закладу в цілому та співпраці зі всіма учасниками освітнього процесу.

Сьогодення вимагає змін в освітньому середовищі, впровадження інноваційних технологій, що в свою чергу вплинуть на якісний розвиток системи освіти.

«Дослідження основних вищезазначених підходів до управління дозволяє зробити висновок, що сьогодні потрібні нові концепції управління освітніми установами, які б ураховували досягнення теорії менеджменту, сучасний стан суспільства та освіти, наявні традиції та управлінську практику» [13, с.109].

Реалізація інноваційного підходу має реалізуватися на всіх рівнях структурованого поділу освітніх закладів. Інноваційні процеси мають супроводжувати навчальний заклад протягом усього терміну його існування і стосуватися: реалізації зовнішньої політики навчального закладу та його співпраці із органами державної влади, органами місцевого самоврядування та підприємствами, установами, організаціями, що беруть участь у забезпеченні ефективного функціонування освітньої сфери; запровадження інноваційних технологій не тільки в освітній процес, а й в процес удосконалення системи функціонування усього навчального закладу загалом; створення робочого середовища, що мотивує та допомагає педагогічним і науково-педагогічним працівникам впроваджувати інноваційні підходи у практику функціонування навчального закладу; створення необхідних умов праці для учасників навчально-виховного процесу з метою кращого сприйняття та засвоєння інноваційних освітніх процесів; внесення змін у навчальні плани та програми з метою удосконалення потоку інформації, що має відповідати дійсності, котру засвоює учень (студент); використання інноваційних підходів до створення як загального іміджу навчального закладу, так і іміджу кожної конкретної структурної одиниці; запровадження інноваційних підходів у всіх сферах суспільного життя учасників навчально-виховного процесу (громадському, правовому, соціальному і т.д.).

Застосування інноватики має здійснюватися на користь відповідних суб'єктів освітнього середовища з метою покращення умов праці та навчання.

Л.Даниленко та Л.Карамушка вважають, що освітні інновації проходять «життєвий цикл» і передбачають наявність послідовних дій, таких як: народження (генерування) інноваційної освітньої ідеї – розробка інновації – експертиза інноваційного освітнього проекту – отримання дозволу на проведення експерименту та його проведення – експертиза результатів експерименту – апробація результатів експерименту – експертиза апробованих результатів експерименту – опанування інновації – розповсюдження інновації – збереження інновації, що визначається стандартом [14, с. 100-102].

Разом із цим, інноваційний підхід має мати місце при реалізації та застосуванні будь-яких із зазначених вище підходів, так як його поєднання посилює їх зміст і дозволяє розглядати застосовані методологічні засади в ракурсі сучасних освітніх технологій, поглядів і т.д. Керівник загальноосвітнього навчального закладу є провідником інновацій, що позитивно вплинуть на розвиток освітнього середовища.

Підтвердженням необхідності запровадження інновацій в освітнє середовище є прийняття Указу Президентом України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», а також розробка та запровадження Кабінетом Міністрів України плану заходів із реалізації зазначеного документа. Національна стратегія прийнята з метою конкретизації змісту Національної доктрини розвитку освіти, де зазначено про необхідність прискореного та випереджального інноваційного розвитку освіти.

У зв'язку з цим Національна стратегія направлена на «підвищення доступності якісної, конкурентоспроможної освіти відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства, економіки; забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними здібностями, потребами на основі навчання протягом життя» [15]. Зазначена мета Національної стратегії також зумовлює необхідність створення усіх умов для формування управлінської компетентності майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів, що є одними із суб'єктів реформування освіти.

Висновки. Враховуючи складність фахової управлінської діяльності, ми наголошуємо не тільки на необхідності обґрунтування, а й впровадження методологічних підходів у систему формування управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти. Розкривши зміст системного, процесного, ситуаційного, гуманістичного, програмно-цільового підходів із їх адаптацією до процесу підготовки майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти, вважаємо за необхідне окремо визначити значення інноваційного підходу. Це пов'язано з тим, що саме інноваційні підходи пронизують усі перераховані вище методологічні підходи та реалізуються

паралельно із ними. «Розумні» інновації приречені на успіх, тому перед керівником загальноосвітнього навчального закладу стоїть складне завдання щодо вибору вірної інноваційної стратегії, прогнозування наслідків її запровадження та вибудови методів, прийомів підходів щодо її введення у сталий процес. Подальшого дослідження потребують інші складові методологічних засад системи формування управлінської компетентності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти, що суттєво впливають на процеси підготовки та фахового становлення директорів шкіл.

Список використаних джерел і літератури:

1. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'ютантів / за ред. А.Є.Конверського. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
2. Философский словарь / Под ред. И.Т.Фролова. 5-е изд. – Москва: Политиздат, 1987. – 590 с.
3. Педагогічний словник / за ред. М.Д.Ярмаченка. – Київ : Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С.Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 376с.
5. Калініна Л. Науковий дискурс сучасних методологій організаційного механізму управління в сфері освіти / Л. Калініна // Рідна школа. – 2017. – № 1-2 (січень-лютий). – С. 8-16.
6. Теоретичні і методичні засади моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти: монографія / Г.В.Єльнікова, О.І.Зайченко, В.І.Маслов та ін. : за ред. Г.В. Єльнікової. – Київ-Чернівці : Книги-XXI, 2010. – 460 с.
7. Внукова О.М. Методологічні засади професійної освіти: навчальний посібник для студентів напрямів підготовки 6.010104 Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості), 6.010104 Професійна освіта (Дизайн). – Київ : КНУТД, 2015. – 198с.
8. Тарахонич Т.І. Методологічні підходи та принципи дослідження правового регулювання / Т.І. Тарахонич // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 3. – С. 15-19.
9. Оніщенко Н.М. Система / Н.М. Оніщенко // Міжнародна поліцейська енциклопедія / Відп. ред. Ю.І.Римаренко, Я.Ю.Кондратьєв, В.Я.Таций, Ю.С.Шемшученко. – Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 1232с.
10. Туленков М.В. Сучасні теорії менеджменту : навч. посіб. / М.В.Туленков. – Київ : Каравела, 2007. – 304 с.
11. Єльнікова Г.В. Наукові основи адаптивного управління закладами та установами загальної середньої освіти : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01/ Луганск. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2005. – 443 с.
12. Шатун В.Т. Основи менеджменту: навчальний посібник / В.Т.Шатун. – Миколаїв : вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – 376 с.
13. Шарата Н.Г. Теорія і методика управління інноваційно-педагогічною діяльністю у вищих навчальних закладах: монографія / Н.Г.Шарата. – Миколаїв, 2015. – 354 с.
14. Освітній менеджмент : навчальний посібник / за ред. Л.Даниленко, Л.Карамушки. – Київ: Шкільний світ, 2003. – 400 с.
15. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року від 25 червня 2013 року № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>

References:

1. Konverskoho, A. Ye. (Ed.). (2010). Foundations of methodology and organization of scientific researches. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury (in Ukr.)
2. Frolova, Y. T. (Ed.). (1987). Philosophic dictionary. (5th ed.). Moscow: Politizdat (in Russ.)
3. Yarmachenko, M. D. (Ed.). (2001). Pedagogical dictionary. Kyiv: Pedahohichna dumka (in Ukr.)
4. Honcharenko, S. (1997). Ukrainian pedagogical dictionary. Kyiv: Lybid (in Ukr.)
5. Kalinina, L. (2017). Scientific discourse of the modern methodologies of organizational mechanism of management in the sphere of education. Ridna shkola, 1-2, 8-16 (in Ukr.)
6. Yelnykova, H. V., Zaichenko, O. I., Maslov V. I., et al. (2010). Theoretical and methodological bases of modeling professional competence of managers of educational institutions. Kyiv – Chernivtsi: Knyhy-KhKhI (in Ukr.)
7. Vnukova, O. M. (2015). Methodological bases of professional education: navchalnyi posibnyk

- dlia studentiv napriamiv pidhotovky 6.010104 Profesiina osvita (Tekhnolohiia vyrobiv lehkoi promyslovosti), 6.010104 Profesiina osvita (Dyzain). Kyiv: KNUTD (in Ukr.)
8. Tarakhonich, T. I. (2009). Methodological approaches and principles of study of legal regulation. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, 3, 15–19 (in Ukr.)
  9. Onishchenko, N. M. (2003). System. International police encyclopedia. In Yu. I. Rymarenko, Ya. Yu. Kondratiev, V. Ya. Tatsii, Yu. S. Shemshuchenko (Eds.). Kyiv: Kontsern «Vydavnychi Dim «In Yure» (in Ukr.)
  10. Tulenkov, M. V. (2007). Modern theories of management. Kyiv: Karavela (in Ukr.)
  11. Yelnikova, H. V. (2005). Scientific foundations of adaptive management of institutions and establishments of general secondary education (Doctoral dissertation). Luhansk. nats. ped. un-t im. T. Shevchenka. Kyiv (in Ukr.)
  12. Shatun, V. T. (2006). Foundations of management. Mykolaiv: Vyd-vo MDHU im. Petra Mohyly (in Ukr.)
  13. Sharata, N. H. (2015). Theory and methods of management of innovation-pedagogical activity in higher educational institutions. Mykolaiv (in Ukr.)
  14. Danylenko, L., & Karamushky L. (Eds.). (2003). Educational management. Kyiv: Shkilnyi svit (in Ukr.)
  15. National strategy of education development in Ukraine for the period till 2021 dated June 25, 2013 No. 344/2013. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (last accessed 24.06.2018) (in Ukr.)

Darmanska I. Methodological approaches in the system of forming managerial competence of future leaders of general secondary education institutions

Abstract. Introduction. Justifying the approaches to the system of forming the managerial competence of future managers of institutions of general secondary education through the implementation of managerial functions (planning, monitoring, correction, analysis, motivation, regulation, decision-making, coordination, stimulation, activation, evaluation, interaction, etc.). secondary education, we put the emphasis on the need for their integrated use. Thus, the consistency must be discernible not only in the process of professional training of future managers, but also in the choice of goals, tasks, hierarchical construction of educational services' provision, and the creation of qualitative educational process. The process approach provides an opportunity to consider the formation of managerial competence of future managers of general secondary education institutions through the implementation of managerial functions (planning, monitoring, correction, analysis, motivation, regulation, decision-making, coordination, stimulation, activation, evaluation, interaction, etc.). The methodology of the situational approach takes place in the formation of intellectual and psychological qualities of the head of the institution of general secondary education, which will allow to make managerial decisions and to establish the subject-subject relations between the participants of the educational process and other people. The basis for forming a cautious attitude towards others and taking into consideration the social significance of each participant in the training is the use of humanistic approach. The program-targeted and strategic approaches serve as the basis for the formation of integrated strategic thinking among future heads in educational institutions of general secondary education, which is aimed at creating strategic programming, designing, planning of the educational environment to improve all the components of its functioning. The innovative approach should strengthen the prior approaches, serving as an accompanying element in the formation of competencies that form a managerial one.

The purpose of the article is to substantiate the role and content of methodological approaches in the system of forming the managerial competence of future managers of institutions of general secondary education.

The theoretical methods of research, such as: problem-targeted, logical-system, structural-functional, generalization for the justification of theoretical regulations of the forming the managerial competence of future managers of institutions of general secondary education in the process of preparation are used in the article.

Results. The substantiated methodological approaches (system, process, situational, humanistic, program-targeted, strategic, and innovative) are adapted to the system of formation of managerial competence of future heads of institutions of general secondary education and can be taken into account by lecturers in the process of preparation of masters in the specialty 073 Management.

Originality. Based on the developed technology of forming the managerial competence of future

managers of institutions of general secondary education, the role and point of the approaches, which are the methodological foundations of master students' preparation in the specialty 073 Management are substantiated.

Conclusion. The perception of methodological processes is changing due to the restructuring of scientific knowledge, the change and complication of the scientific apparatus, the improvement of methods of scientific knowledge and principles of education management. Thus, the methodology has three functions: it determines the scientific activity in the relevant sector, cooperates with other spheres, and solves the issues of development and rationalization of scientific activity. The implementation of these functions should be based on a system of philosophy, which is the basis of organization of a management hierarchy in all spheres, including the sphere of education. Furthermore, the scientific approaches serve as a methodological basis for the formation of managerial competence of future managers of the institutions of general secondary education, and without their implementation the quality of master students' preparation in the specialty 073 Management is made impossible.

Therefore, we consider taking into account the methodological approaches in the system of forming the managerial competence of future managers of institutions of general secondary education as necessary one, which implies the existence of a developed structural-functional model, scientific principles, managerial and educational conditions, innovative technologies, practical methods and techniques.

Key words: managerial competence; methodological approach; forming the managerial competence of future managers of institutions of general secondary education; system, process, situational, humanistic, program-targeted, and innovative approaches.

*Одержано редакцією 05.10.2018
Прийнято до публікації 14.10.2018*